

Ірина ВЕРБА,

директорка Канівської загальноосвітньої школи I-III ступенів №4
Канівської міської ради;

Тетяна БОРСЕНКО,

заступниця директорки з виховної роботи Канівської загальноосвітньої
школи I-III ступенів №4 Канівської міської ради;

Тетяна МІНЕНКО,

завідувачка бібліотеки Канівської загальноосвітньої школи I-III ступенів
№4 Канівської міської ради

ФОРМУВАННЯ ДУХОВНИХ ТА НАЦІОНАЛЬНИХ ЦІННОСТЕЙ ОСОБИСТОСТІ УЧНЯ: ВЕКТОР НА УСПІХ

... Ми повинні піднятися до розуміння того, що кожна дитина, кожен учень – це Особистість, яку ми повинні відчувати серцем, підтримати в разі необхідності, вселити надію на щасливе майбутнє. Головне – створити в людині Людину!

Шалва Амонашвілі

Усвідомленням суспільством того, що новий Україні потрібні люди з високим творчим потенціалом, які здатні вивести націю на новий рівень соціально-економічного розвитку, спонукало до численних інновацій у різноманітних сферах життя, зокрема в освіті. У нормативно-правових актах чітко визначено мету державної інноваційної політики, а саме: створення економічних, організаційних і правових умов для ефективного відтворення, розвитку й використання науково-технічного потенціалу нації [5, с.88]. Формування інноваційної культури населення вважається стратегічним та пріоритетним напрямком інноваційної політики в Україні. Сьогодні питання української самоідентичності стоїть як ніколи гостро. Українці об'єднуються, демонструючи свій патріотизм та активно концентруючи всю увагу на своїй культурі, мові та історії. Патріотизм, державність – ці великі національні святині владно входять у нашу освіту, безпосередньо у виховний процес, долучають молодих людей до світлих національно-патріотичних і державницьких почуттів, формують їх як стійких патріотів-громадян [1, с. 157].

Відповідно до наказу МОН України від 18.03.2019 року №369 «Про проведення експерименту Всеукраїнського рівня з реалізації Програми «Нова українська школа у поступі до цінностей», Канівська загальноосвітня школа I-III ступенів №4 Канівської міської ради Черкаської області була включена до даного проекту. З метою виконання завдань Всеукраїнського експерименту з реалізації Програми з виховання «Нова Українська Школа у поступі до цінностей» на 2018-2022 рр., адміністрацією закладу освіти, педагогічним колективом проведено змістовну роботу інформаційного, організаційного та аналітичного характеру з урахуванням особливостей нашої школи. У форматі апробації Нової програми виховання, організована діяльність творчих груп, якими опрацьовувалися

концептуальні організаційно-педагогічні умови реалізації Програми «Нова Українська школа у поступі до цінностей» в освітньому процесі закладу освіти, було узагальнено напрацювання класних керівників щодо форм та методів роботи з дітьми різновікових категорій. У 2018 році творчою групою педагогів на чолі з заступником директора з виховної роботи обумовлені етапи реалізації вищезначеної програми та затверджені рішенням педагогічної ради школи (протокол №30 від 22.11.2018 року): *перший етап* – приведення установчих документів у відповідність з перспективною моделлю і програмою розвитку закладу згідно з експериментом, внесено зміни до структури річного плану роботи закладу з доповненнями; *другий етап* програми передбачав розроблення освітніх планів виховної роботи класними керівниками, відповідно до особливостей учнівських колективів та проведення систематичних, загальношкільних заходів-звітів щодо реалізації Нової програми виховання.

Вище зазначена програма спирається на духовні та моральні цінності як інтегративне стрижневе ставлення особистості до себе та утворення нею життєвих смислів, проявами яких є визначені **базові цінності**, а саме:

- любов, що визначає життєві й особисті пріоритети, ідеали, цілі та духовні пошуки дитини;
- повага до інших як прагнення бути порядним у своїх думках, вчинках і діях;
- гідність, що охоплює самоповагу і самооцінку та відображає значущість конкретної людини;
- відповідальність за вчинки у своєму житті;
- совість як вияв самосвідомості та самооцінки власних вчинків;
- свобода як розширення можливостей самореалізації та самоствердження особистості;
- справедливість як регуляція побудови людських стосунків;

• ініціативність як діяльнісна активність у досягненні мети, тому, починаючи працювати в даному напрямку, ми розуміли, що наш випускник повинен бути особистістю з якісно новими життєвими цінностями та компетенціями, і бути не лише носієм знань, а гармонійно розвиненою особистістю.

Провідною ідеєю педагогічного колективу ЗОШ №4 є творчий пошук, спрямований на впровадження національних традицій, відродження української культури, звичаїв народу, утвердження патріотизму й національної гордості, виховання кращих моральних якостей людини, формування здорового способу життя. Сьогодні, в умовах війни, ми прагнемо, щоб школа для кожної нашої дитини стала осередком становлення громадянина-патріота України, готового брати на себе відповідальність, самовіддано розбудовувати країну як суверенну, незалежну, демократичну, соціальну державу.

З огляду на це, виховна робота школи спрямована **на реалізацію таких завдань:**

- національно-патріотичне виховання;
- виховання національної самосвідомості;
- виховання в учнів громадянської позиції;
- виховання поваги та любові до державної мови;
- формування моральних якостей особистості.

Реалізація вище зазначених завдань у закладі передбачає і проектну діяльність, яка на сьогодні є однією з найперспективніших складових освітнього процесу, адже створює умови творчого саморозвитку та самореалізації учнів, формує всі необхідні життєві компетенції: полікультурні, мовленнєві, інформаційні, політичні та соціальні. Самостійне здобуття знань, систематизація їх, можливість орієнтуватися в інформаційному просторі, бачити проблему й приймати рішення відбувається саме через метод проекту.

Досвід діяльності нашого закладу переконує, що саме проекти є вагомим кроком до формування сталих духовно-моральних принципів сучасного компетентного учня та громадянина-патріота. Вони є одним із провідних засобів оволодіння учнями навичками планування власної діяльності, вибору способів та шляхів щодо здійснення, формування та узагальнення життєвого досвіду учнів.

Як бачимо, незважаючи на складні умови, в яких знаходиться наша країна сьогодні, виховна діяльність у нашому закладі продовжується, а її результатом є нові педагогічні ідеї, нові форми навчання та виховання сучасної молоді. Звісно, яким буде завтрашній день, спланувати зараз неможливо. Але очевидним є те, що нам, освітянам, доведеться працювати у надзвичайно складних умовах, стикатися з новими викликами та шукати шляхи для їх подолання.

Канівська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №4 Канівської міської ради Черкаської області є громадсько-активною школою, яка забезпечує становлення підростаючих громадян як суб'єктів демократії. Школа №4 розміщена в центрі міста, вона не може існувати окремо від потреб громади і є осередком її розвитку, так як для участі у проектах

залучаються учні, батьки та мешканці громади. Заклад загальної середньої освіти зареєстрований у соціальній мережі **Facebook «Вектор успіху»**,

<https://cutt.ly/I0KjjWw>

через яку ми маємо можливість встановити зворотній зв'язок із громадою та бути відкритими для спілкування. За кількістю переглядів, поширень та лайків ми можемо оцінити соціальну вагомість кожного. Серед проектів, в яких нам вдалось використати можливості для розвитку творчих здібностей і лідерських якостей учнів, партнерської взаємодії між учасниками освітнього процесу

визначаємо такі: **“Квітучий сад біля школи”** – у нашій школі озелененню пришкольної території ми приділяємо велику увагу. Декілька років поспіль ініціативна група школи у складі педагогів, учнів та обслуговуючого персоналу дослідницьким шляхом відшукують оптимальний варіант розміщення рослин на території школи та забезпечення їх декоративності. Щороку ми створюємо різні квіткові композиції. Таким чином, територія шкільного подвір'я, ми сподіваємося, перетвориться в майбутньому в затишний куточок. URL: <https://cutt.ly/vMg4GFZ>

“Нашим захисникам та захисницям!” – не перестаємо дякувати захисникам за відданість своїй державі, за сміливість та відвагу, якими вони здобувають перемогу. Саме завдяки їм, нашим захисникам, ми залишаємося сильними, вільними та незалежними. URL: <https://cutt.ly/EMg7yOI>

“Здорові та сильні духом” – власним прикладом команда вчителів нашого закладу, представляючи нашу школу на XV Спартакіаді працівників освіти, показала, що може навчати не тільки з книжок, а й власним прикладом- вперед до перемоги. URL: <https://cutt.ly/RMg7c75>

“Наш внесок у перемогу” – вкотре учні, батьки та вчителі Канівської загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів № 4 долучаються до благодійної акції «Допоможи ЗСУ — наблизь перемогу». Добро і милосердя – це два крила, на яких тримається людство. Наш освітній заклад має не так багато можливостей, та головне – більшість із нас розуміє, що світ тримається на добрі та на гарних вчинках, тому вчителі та учні не просто говорять про добро та чекають його від інших, а реально діють, намагаються зробити світ кращим своїми добрими, корисними справами, URL: <https://cutt.ly/BMg7EXm>, <https://cutt.ly/uMg7SwC>

“Вибори президента школи – це твоя можливість!” Школа – це підготовка до дорослого життя. Допомогає у цьому учнівське самоврядування, яке не можливе без авторитетних лідерів. Вибори саме такого лідера — шкільного президента – відбулися у нашій школі. Нова команда на чолі з президентом школи вже плідно працюють над новими проектами, URL: <https://cutt.ly/rMg7Z0Y>

“Музичний вектор” – з метою розвитку творчих здібностей дітей і підлітків, за участі батьків школи, активно продовжує розвивається наш проект «Музичний вектор», який є родзинкою серед великої кількості інших проектів.



Молодь нашої школи отримує ще більше можливостей для розкриття власних талантів та творчих здібностей! URL: <https://cutt.ly/xMg5Wem>
<https://cutt.ly/IMg5Ptc> <https://cutt.ly/iMg5G01>

URL: <https://cutt.ly/y025iV8>

Ми кожного дня намагаємося стати простором довіри й ціннісних дискусій, середовищем, в якому ми всі вчимося не нав'язувати свої принципи іншим, не примушувати, а бути прикладом, надихати й допомагати один одному в цьому непростому процесі. Здатні вплинути на моральні та духовні переконання вихованців і, за словами філософа Генрі Сідгвіка, дати дітям «моральний компас» у сучасному світі. Бібліотека нашого закладу освіти – це інформаційний центр, який спрямований на виховання в учнів культури та творчості. Вона забезпечує саморозвиток особистості, духовний розвиток, навчає її мистецтву жити. Відповідно до актуальних завдань і перспектив розвитку українського суспільства, позитивної соціалізації особистості та з урахуванням вікових можливостей учнів і специфіки організації виховного процесу в закладі [3, с.23], шкільні бібліотекарі використовують як традиційні, так і інноваційні форми роботи, із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій. Працівники бібліотеки створюють **відеопрезентації**, які можуть задовольнити різноманітні уподобання користувачів.

Державні свята та пам'ятні дати

28 липня - День української державності
 URL: <https://cutt.ly/nMEEKFM>

23 серпня – День Державного прапора України URL: <https://cutt.ly/iMEETp6>

День української писемності та мови в історії URL: <https://cutt.ly/8MERWta>

Козацькому роду нема переводу URL: <https://cutt.ly/4MERGbF>

28 жовтня – День визволення України від фашистських загарбників URL: <https://cutt.ly/aMER187>

Ми присвячуємо героям наші вірші URL: <https://cutt.ly/DMETGU5>

21 лютого – Міжнародний день рідної мови URL: <https://cutt.ly/HMETprD>

Цей пам'ятний січень в історії України URL: <https://cutt.ly/5METINO>

Календар подій

6 вересня – День читання книг <https://cutt.ly/mMERyQx>

Вересень. Сторінками історії <https://cutt.ly/3MERkH5>

24 жовтня 2022 року – Міжнародний день шкільних бібліотек <https://cutt.ly/JMERZEA>

Всіх бабусь і дідусів ми вітаємо сьогодні <https://cutt.ly/3MER5Cu>

13 листопада – Всесвітній день доброти <https://cutt.ly/NMETyql>

11 січня – Всесвітній день «дякую» <https://cutt.ly/dMETbjq>

Хустка українська – берегиня роду <https://cutt.ly/UMETOuf>

Видатні постаті

Людина з головою вченого і руками робітника (85 років від дня народження О.А.Захаренка) <https://cutt.ly/RMETf2Z>

Цікаві факти про Пилипа Орлика <https://cutt.ly/zMERppN>

Тарас Григорович Шевченко: маловідомі факти <https://cutt.ly/qMETZm1>

Крім відеопрезентацій, з метою популяризації книг та залученню учнів до читання, бібліотекарі школи створюють **віртуальні книжкові виставки**:

Чорнобиль. Без права на забуття <https://cutt.ly/LMETNsJ>

І не згасне свіча пам'яті ... <https://cutt.ly/gMET2jf>

Шляхами мужності та слави <https://cutt.ly/jMET4IO>

Наприкінці березня в усіх дитячих бібліотеках країни традиційно проходив **Всеукраїнський тиждень дитячого читання**. Державна науково-педагогічна бібліотека імені В.О.Сухомлинського НАПН України звернулася до бібліотекарів із закликом — провести Всеукраїнський тиждень дитячого читання — 2022 під гаслом: «НАЦІЯ, яка ЧИТАЄ — НЕПЕРЕМОЖНА!». Для нашої книгозбірні це було своєрідним випробуванням, але завдяки налагодженій співпраці бібліотекарів, учителів, учнів та батьків, школа долучилася до Національної акції — Всеукраїнського тижня дитячого читання.

- Якщо читає дитина, Україна буде вільна і єдина! <https://cutt.ly/hMEYwos>

- Її величності книзі присвячується

#тижденьдитячогочитання2022

#ЗкнигоюДоПеремоги

<https://www.facebook.com/hashtag/>

З метою формування духовних та національних цінностей особистості, створення у дітей та молоді активної громадянської – державницької позиції, заснованої на традиційних культурних цінностях українського суспільства, бібліотекарі школи разом із вчителями проводять **різноманітні заходи**:

- Усе моє, все зветься Україна...(до дня Соборності України) URL:<https://cutt.ly/yMEYxuy>

- Козацькі змагання у 5-В класі URL: <https://cutt.ly/CEMYm1N>

- Чорнобиля уроків не забудем URL: <https://cutt.ly/OMEYCTO>

Через війну в Україні робота шкільної бібліотеки, направлена на виховання зростаючої особистості учня, є пріоритетною, адже, на нашу думку, саме книгозбірні мають бути для кожної дитини осередками становлення громадянина-патріота [4].

З непохитною вірою в перемогу України та усвідомленням руйнівних наслідків війни цього річного **Всеукраїнський місячник шкільних бібліотек** проходив під гаслом «У нас єдина мета – Україна свята, нездоланна ніким і ніколи!». У цьому році захід проходив у не зовсім звичайному режимі. Повітряні тривоги, відключення світла, змішана форма навчання – усе це не стало на заваді його проведення. Усіх об'єднала спільна справа. Протягом місяця, крім книжкових полиць та виставок, спільними зусиллями учнів, батьків та учителів було проведено багато різноманітних заходів.

У рамках Всеукраїнського місячника учні школи створили **онлайн-виставку малюнків**. Діти

втілили на папері своє сьогоднішнє та заповітні мрії про майбутнє. Творчі роботи сповнені віри у світле завтра, прагнення до миру, проникнуті любов'ю до України, гордістю за наш народ:

- *Першокласники з Україною в серці* URL: <https://cutt.ly/DMEUphr>

- *Все буде Україна!* URL: <https://cutt.ly/6MEUjCv>

У житті кожної людини є кілька дуже важливих речей: друзі, кохані, родичі. А ще є рідна країна, де вона народилася, де їй належить жити, у чий долю та розвиток робити свій внесок. Учні 2-А, 2-Б та 4-А класів створили невеличкі **проекти**, які присвятили рідній Україні. Діти намалювали малюнки про свою Батьківщину, декламували вірші.

- *У серці кожної дитини живе любов до України* URL: <https://cutt.ly/HMEUSg3>

- *У наших серцях Україна* URL: <https://cutt.ly/gMEUJUa>

З метою донести до учнів красу та багатство української мови, пробуджувати інтерес та бажання добре володіти нею, учитель української мови та літератури разом із завідувачем бібліотеки провели **інтегрований урок у дистанційному форматі** для учнів 5-Б класу. Спілкування пройшло надзвичайно цікаво та пізнавально.

- *Перлини народної мудрості* URL: <https://cutt.ly/xMEUXGk>

У такі непрості часи для нашої держави важливо виховувати у дітей почуття любові до рідної країни, гордості за свою національну приналежність, навчати їх української мови. Учнями та батьками школи були **написані вірші** про те, що зараз відбувається в Україні і про її героїв.

- *Моя незламна Україна* URL: <https://cutt.ly/bMEIoT6>

Протягом багатьох років учні нашої школи дарують бібліотеці книги. Подарувавши книгу, користувачі дають можливість продовжити їй життя і принести користь читачам. Завдяки **акціям «Подаруй шкільній бібліотеці книгу» та «Подаруй бібліотеці українську книгу»** наша книгозбірня поповнилася чудовими книжками-подарунками.

- *Калейдоскоп книжкових новинок* URL: <https://cutt.ly/WMEIfci>

- *Осінній бібліофреш* URL: <https://cutt.ly/SMEIkRN>

Мозаїка книжкових новинок URL: <https://cutt.ly/5MEIn9M>

Книги подаровані з любов'ю URL: <https://cutt.ly/eMEITx1>

Бібліотека школи №4 є учасником не лише загальношкільних заходів, а й **Всеукраїнських акцій, конкурсів, флешмобів**:

Жовтень 2021 року. Всеукраїнський конкурс «Дивомандри. Україна легенд та міфів країна» URL: <https://cutt.ly/ZMEIOBG>.

30 листопада 2021 року шкільна бібліотека разом із учнями, які подарували книги, долучилася до Всесвітнього благодійного руху #ЩедрийВівторок (GivingTuesday — міжнародний благодійний рух). *Канівська ЗОШ І-ІІ ступенів №4 — учасник Всеукраїнської акції дарування книг* URL: <https://cutt.ly/OMEIHid>.

1 лютого 2022 року. Всеукраїнська мережева бібліотечна акція «Читаємо казки В. О. Сухомлинського» (Державна науково-педагогічна бібліотека імені В.О.Сухомлинського НАПН України спільно з Всеукраїнською асоціацією Василя Сухомлинського до Всесвітнього дня читання вголос; 1-9 класи). *Канівська ЗОШ І-ІІІ ступенів №4 — учасник Всеукраїнської мережевої бібліотечної акції «Читаємо казки В.О.Сухомлинського»*. URL: <https://cutt.ly/kMEIZT7>; <https://cutt.ly/kMEIZT7>.

30 вересня 2022 року. *Бібліотека — спільнодія для твоєї мрії* (Всеукраїнський флешмоб #бібліотекаспільнодія (створення плакату до Міжнародного дня бібліотек), Українська бібліотечна асоціація/Ukrainian Library Association. URL: <https://cutt.ly/1MEI9Vm>

Отже, як бачимо, працівники школи у тісній співпраці з батьками докладають усіх зусиль задля виховання громадянина з високими моральними та патріотичними якостями. Патріотичне і громадянське виховання нині стало незаперечним пріоритетом для нашого закладу у всіх його ланках. Вчителі школи, масово включилися на досягнення цієї мети. Вони свідомо пов'язують її з долею країни: насамперед з її безпекою, незалежністю, інтеграцію у Європейську спільноту [1, с. 184]. Педагогічний колектив перебуває у пошуках розвивального змісту, форм, методів і технологій, які б сприяли кожній молодій людині стати справжнім громадянином-патріотом. У ході експерименту шкільна спільнота переконалась, що Програма «Нова Українська Школа у поступі до цінностей» надає можливість вчителям, учням і батькам в сучасних умовах осмислювати виклики виховання, головні засади, розуміти базові моральні цінності, визначати чіткі пріоритети, які допоможуть учням відбутися у житті, як порядній, високоморальній, професійно-успішній, здоровій та щасливій людині.

У нас єдина мета — Україна свята, нездоланна ніким і ніколи!

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Бех І.Д. Особистість на шляху до духовних цінностей: монографія. Київ — Чернівці. 2018. 320 с.
2. Бібліотека Нової української школи. Збірник за матеріалами бібліотечного форуму. Упорядник В.П.Фарварщук. Хмельницький. 2022. 65 с.
3. Педагогічний вісник. Спецвипуск 1-2 (103-104) 2021. 106 с.
4. Програма «Нова українська школа» у поступі до цінностей. Київ. 2018. 40 с.
5. Рекомендації до проведення у 2022 році Всеукраїнського місячника шкільних бібліотек «В нас єдина мета — Україна свята, нездоланна ніким і ніколи!» [електронний ресурс]. — Режим доступу: file:///C:/Users/User/Downloads/Monthly_methodical_recommendations_2022.pdf. — Назва з екрану.